

www.strik.rs

www.strik.rs

NASLOV ORIGINALA
Soledad Puértolas
La señora Berg

UREDNIKA
Ljubica Pupezin

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE EDUCACIÓN, CULTURA
Y DEPORTE

Objavlјivanje ovog dela pomoglo je Ministarstvo
prosvete, kulture i sporta Španije.

© Soledad Puértolas, 1999
© Editorial Anagrama, S.A., 1999
Pedro de la Creu, 58
08034 Barcelona

© za srpski jezik, ŠTRIK, 2017

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se umnožavati ni u
kom obliku bez prethodne dozvole izdavača ili vlasnika izdavačkih prava.

Soledad Puertolas

GOSPOĐA BERG

PREVELA SA ŠPANSKOG

Danijela Pejčić

BEOGRAD

2017

Mojoj majci
Ani Mariji Viljanuevi Gerendijajn

Teško je poverovati u to koliko retko mislim na gospođu Berg u poslednje vreme. Prava nepravda, imajući u vidu koliko mi je bila važna! Porodica Berg živela je na drugom spratu i nijedan njen član nije koristio lift, zbog čega sam bio tužan jer sam više od svega želeo da budem zatvoren u maloj kabini s gospođom Berg, makar i na kratak minut, udišem njen parfem i gledam je u ogledalu pošto se inače nisam usuđivao da to radim direktno. Ne znam da li bih uspeo da sakrijem svoja osećanja, jer me je blizina gospođe Berg strahovito uznemiravala, i trebalo mi je vremena pre nego što bih uspeo da izgovorim koju reč kad bi mi se obratila i gledala me u oči.

Nikad se, međutim, nisam našao s gospođom Berg u liftu. Sretao sam je u ulazu pošto je, srećom, često ulazila i izlazila iz kuće, odenuta u svoje lepe haljine, stupajući na pločnik odlučnog koraka, uvek u izvanrednim cipelama. Izlazila je i vraćala se u stan, odlazila i dolazila ulicom, završavala poslove, nasmejana, ljubazna sa svima i niko se nije čudio tome, činilo mi se, što superiorna žena poput nje živi tu s običnim svetom, kreće se među njim, među nama, sasvim prirodno, prikrivena, kao da se pretvara. Niko se tome nije čudio osim mene.

A u najvećem čudu od svih, razmišljao sam, mora da su bili članovi njene porodice, gospodin Berg, koga je jedva ko poznavao jer je skoro uvek bio odsutan, i četvorica sinova Berg: Haime, Huan, Pedro i Migel. Jednostavna imena, skoro na ivici vulgarnosti. Od četvoro dece gospođe Berg, mogao sam, po godinama, biti prijatelj s

Pedrom, i bio sam, često smo izlazili zajedno, odlazili u bioskop ili u neki od mnogobrojnih obližnjih barova, ili u klub s automatima za igru blizu našeg ulaza. Pedro je bio drag i voleo je da popije, ali ja se nikad ne bih sprijateljio s njim da nije bio sin gospođe Berg.

Sámo prezime me je opčinjavalo. Berg, izgovarao sam tiho, razvlačeći slog, ne gutajući poslednje slovo kako su ga ostali susedi izgovarali. Dopadao mi se taj kraj, skoro neizgovorljiv, neodređen, otkrivao mi je ceo jedan novi svet tajni i obećanja. Kratka, snažna reč. Nemačko prezime – ili švedsko, pre će biti da je švedsko, mada sam provereno znao da je gospodin Berg bio Namac – izdvajalo je gospođu Berg i ostavljalo utisak da je udaljena od našeg sveta.

Dva stubišta stepeništa razdvajala su njihov stan od našeg, silazio sam njima i zvonio na vrata. Ponekad mi je otvarala baš gospođa Berg, i osmehnula bi mi se. Ponekad bi me, mada ne uvek, poljubila u obraz; gurala bi me, mada ne uvek, da uđem u stan, i tad sam osećao nežan pritisak njene ruke na leđima, ali uprkos tome što sam priželjkivao da dodir traje što duže, nisam se usuđivao da stojim mirno, već bih se sjurio niz hodnik ka Pedrovoj sobi. Urezao mi se način na koji je izgovarala moje ime, čineći ga čarobnim, ime najednom upućeno meni, sasvim novo, nikad ranije čuto, spremno za najčudesnije doživljaje. „Uđi, Mario“, govorila je. „Zdravo, Mario.“ Nežan glas, pomalo usporen, snažan, topao. Osluškiavao sam ga u sebi. Reči su mi se vraćale. „Zdravo, Mario.“ „Uđi, Mario.“

Moje ime jeste izgovarala, ali gospođa Berg govorila je samo i isključivo o svojim sinovima. Bila im je posvećena, živela za njih i nisam shvatao kako je moguće da joj ti sinovi, moji drugovi, ne zahvaljuju stalno, nego sve uzimaju samo zdravo za gotovo. Moja majka, razume se, ni izdaleka nije bila takva, nisam mogao a da ih ne poredim. Brinula se o nama, ali nekako preko volje, mučila se, svako je to mogao da vidi, umarali smo je, ponekad joj išli na živce, ljutila se na nas i žalila da smo sebični, da ne cenimo njen rad, sav

njen trud. Naravno, znao sam da je moja majka imala pravo i iako bih joj ponekad protivurečio, najčešće sam ćutao, priznajući u sebi da mi je život lagodan i da tu lagodnost pre svega dugujem upravo majci. Zato sam se toliko i divio gospođi Berg jer nisam mogao da zamislim da se žali na svoje sinove, niti da im i najmanje prigovara. Nju su njeni sinovi ispunjavali, mislio sam. Potpuno su je ispunjavali.

Razgovarao sam s njom u njenom stanu ili u ulazu. Zabrinuto mi je saopštavala da je Haime vrlo nervozan zbog ispita, da ne spava, malo jede, kako odlazi na pijacu da mu kupi filete oslića, jer Haime, tokom napetih dana ispitnog roka, može da jede samo ribu. Govorila mi je, srećna, sjajnih očiju, da je Haime položio ispit i da su svi to proslavili u nedelju uz gambore i francuski šampanjac. Gospodin Berg se, između ostalog, razumeo i u vina i likere – jer se time bavio i jer je to voleo, pa je doneo kući kutiju francuskog šampanjca.

– Kad dođeš kod nas, daću ti bocu da probate – rekla je tad gospođa Berg, koja je bila vrlo uviđajna prema mojim roditeljima, kao uostalom i prema drugim susedima, i koja je, pored toga, u svemu podržavala muža, čije je poslovanje obuhvatalo razne oblasti.

Jedan deo njegovih poslova odnosio se na prehrambene proizvode. Gospodin Berg, Markus Berg, zvučno ime koje odražava čvrstinu karaktera, uvek mi se takvim činilo, bio je trgovački predstavnik. U njihovoj kući uvek je bilo novih prehrambenih proizvoda, konzervi novih proizvođača, maslina, senfa, zrnastog povrća, koje je cela porodica isprobavala i hvalila iz sveg srca. Osim poslova vezanih za prehrambene proizvode, bavio se i automobilima, motorima, najrazličitijim stvarima. Takav je bio Markus Berg, dobrostojeći, vredan i preduzimljiv čovek.

Imajući u vidu kojim se sve poslovima bavio, život mu je bio ispunjen stalnim putovanjima i kad bi, u muževljevom odsu-

stvu, gospođa Berg govorila o njemu, uvek bi završavala glasom punim saosećanja, kao da je takav užurbani način života iscrpljivao Markusa Berga. Morao je tako, činilo se da misli gospođa Berg, nije mu bilo druge nego da ide tamo-amo noseći uzorke svih tih raznoraznih proizvoda, jer je Bergovih bilo mnogo, bili su velika porodica i gospodin Berg je bio zadužen da ih sve izvede na put, da omogući svojim sinovima da studiraju i zauzmu dobro mesto u društvu.

Istini za volju, ono malo puta što sam video Markusa Berga, uopšte mi nije delovao kao umoran čovek. Bio je nizak, snažan, korpulentan. Izdaleka, jedva si mogao da ga razlikuješ od sinova. Pamtim Markusa Berga u dnevnoj sobi, kako sedi ispred televizora, drži kruglu piva i smeje se sopstvenim šalama, izgledao je kao izrazito druželjubiva osoba. Jednom sam ga sreo u ulazu, vukao je dva teška kofera. Ponudio sam se da mu pomognem, uzeo sam jedan kofer i ubacio ga u prtljažnik taksija koji ga je čekao ispred zgrade. Markus Berg je blistao, lepo začušljan i obučen, oko njega se širio jak miris kolonjske vode. Potapšao me je po leđima dok mi je zahvaljivao.

Ali, iako bi mi se gospođa Berg ponekad požalila zbog zamornih muževljevih obaveza, bilo je jasno da središte njenog zanimanja nije bio gospodin Berg, već sinovi koje je imala s njim. Markus Berg je ispunjavao svoj deo posla i ona mu je bila zahvalna na tome, ganuta ponekad, a način na koji je to radio nije dovodila u pitanje. Niti joj je izazivao brige. Sinovi su joj, međutim, bili stalni izvor strepnje, jer je situacija u svetu bila sve teža i teža, ne samo zbog muke da se pronađe posao već i zbog zahteva društva koji nisu imali nikakve veze s vrlinama kao što su obzir, poštovanje drugih, osećajnost jednom rečju, koje su, kako je tvrdila gospođa Berg, cenili njeni sinovi, kao i ona sama. Imali su očev primer, gospodin Berg bio je neumoran radnik i optimista, ali smatrala je da ne liče

na oca, da su nesigurni, nedovoljno pripremljeni za zahteve koje život pred njih stavlja. Uzdisala je zabrinuto, uverena da su joj sinovi izuzetni, plašila se da će doživeti razočaranja i nepravdu.

– Međusobno se veoma razlikuju – zadržala me je u dnevnoj sobi nakon što mi je mahnula, pozivajući me da joj se javim dok sam prolazio hodnikom idući ka Pedrovoj sobi. Sedela je u svojoj fotelji, šila, krpila odeću svojih sinova koja se gomilala bez kraja.

– Kao da nisu braća, toliko se razlikuju. Ali to im je zajedničko, ta preosetljivost. Veoma su naivni, veruju svetu, sve ih oduševljava, predaju se svim srcem prvom ko naiđe.

Slušao sam je ćutke, klimajući glavom potvrdno. Smatrao sam da sam ja taj koji je preosetljiv.

Haime, najstariji, stalno je polagao ispite, u stvari, ceo život mu se vrteo oko ispita, dok su drugi imali svako svoje polje interesovanja, puno opasnosti, na koje se zaustavljao zamišljeni i zabrinuti pogled gospođe Berg.

Problem s drugorođenim Huanom predstavljali su njegovi prijatelji, beskrajn niz prijatelja, naredni uvek gori od prethodnog, koji su zvali u svako doba dana, zbog čega im je telefon neprestano bio zauzet.

– Ne možeš ni da zamisliš – govorila mi je držeći među prstima dugme koje je trebalo da ušije na rukav pohabane karirane košulje – koliko ga prijatelja zove, koja su to sve imena, neki čak imaju i ista, da ne poveruješ kakva slučajnost, ima bar dvojicu Santijaga i Danijela i trojicu Serhija! Prepoznajem ih po glasu, ali neke mešam, jer imaju čak i sličan glas. Ali najčudnije od svega, i što me najviše zabrinjava, jeste to što zovu baš kad Huan nije kod kuće. S kim je onda, pitam se. Huan nikad ne govori s kim ide da se vidi, samo čujem „zdravo“ kad izlazi, ništa ga ne pitam pošto znam da ga to ljuti. Oseća se kao da ga uhodim, rekao mi je jednom, što me je zapanjilo. „Uhodim ga!“ Nikad nikog nisam uhodila – bila je razo-

čarana, uvređena. – Nisam takva, užasava me što tako misli o meni, ali bih volela da razgovara sa mnom, da mi govori šta radi... Prijatelji su ga pokvarili, oni su njegova prava porodica.

Posmatrao sam oči gospođe Berg, uveličane kroz stakla naočara. Nisam mogao da im odredim boju, bile su duboke, u tom trenutku ispunjene bolom, pitanjima. Učinilo mi se da samo što nije zaplakala. Nije sklanjala pogled s igle koju je provlačila kroz rupe dugmeta prislonjenog na iznošenu kariranu košulju nekog od sinova, samo je načas digla glavu ka meni, kao da iščekuje da joj objasnim nešto što ona nikako nije uspevala da shvati.

Pokušavao sam, naravno, da je utešim. Govorio sam joj da je u takvim godinama, da se ne brine, da je, ako ćemo pravo, bolje što ima mnogo prijatelja nego da nema nijednog.

– U pravu si – prošaputala je – to bi bilo još čudnije.

Nastavio sam ohrabren:

– Zamislite da Huan provodi po čitav dan zatvoren u sobi, da se ne viđa i ne priča ni s kim, bez obzira na to što je dobar đak... To bi bilo gore, zar ne?

Sad mi pada na pamet da se ne sećam dobro kako sam joj se obraćao, sigurno se nisam usuđivao da joj govorim „ti“, ali možda i jesam. Ipak, u mom sećanju rečenice su mi bile obavijene tonom zvaničnog obraćanja.

Sećam se da me je jednom zadržala u sobi u kojoj je peglala. Tad smo oboje stajali, ona nadvijena nad daskom za peglanje, ja oslo-njen o zid.

– Htela bih nešto da te pitam – delovala je zamišljeno, pomalo neodlučno. – Šta se dešava s Pedrom? Imam utisak da mi nešto krije. Stalno se sklanja od mene, rekla bih da me izbegava. Pre nije bio takav. Uvek je bio najpričljiviji od svih. Ali sada, kad smo svi zajedno, čini se odsutan. Opruži se na kauč da gleda TV i ništa ne progovara. Misli su mu daleko – uzdahnula je.

Možda sam tada slegao ramenima ili rekao nešto uopšteno o Pedrovim godinama – opet isti izgovor, u takvim je godinama – jer, s jedne strane, bilo je jasno da je gospođa Berg u pravu, Pedro je krio od nje da puši i pije, na primer, ali s druge strane, nisam hteo da ispadnem izdajica, ni pred sobom ni pred gospođom Berg, pa iako mi se ostajalo još s njom, našao sam izgovor i nastavio niz hodnik.

Istina je da sve što mi je gospođa Berg govorila o sinovima – jedinoj njenoj temi ako se izuzmu retka pominjanja Markusa Berga – nije bilo posebno upućeno meni. Nijednog časa nisam pomislio da je odabrala baš mene kao osobu kojoj može da se poveri. To je bilo u njenoj glavi, i čim bi se neko pojavio, doduše, neko ko je mogao da je razume, a ja sam ispunjavao taj uslov, izbacila bi sve iz sebe. Gospođa Berg je bez prestanka bila u mislima, premetala je po glavi živote svojih sinova, a meni je govorila o njima jer nije imala šta drugo da mi kaže, meni posebno ona nije imala ništa da kaže.

Jednom sam pred majkom pomenuo koliko je gospođa Berg predana sinovima, i moje reči su je razdražile, odmah sam primetio da se namrštila, pa sam istog časa shvatio da moj komentar nije na mestu jer se mogao protumačiti, kao što ga je moja majka nesumnjivo i protumačila, da je ona nezainteresovana za nas.

Tako namrštena, rekla je:

– Kad bih trošila polovinu para koje ona troši na odeću i parfeme, u ovoj kući bi se gladovalo.

A potom je, smirenijim tonom, pokušavajući, činilo mi se, da obuzda odbojnost prema gospođi Berg, čije su majčinske osobine izazivale toliko divljenje kod mene, podrobno počela o tome da je odeća koju je gospođa Berg nosila izvanredna, bez i najmanje sumnje kupljena u najboljim madridskim radnjama, ne u lokalnim prodavnicama, u koje je, međutim, gospođa Berg takođe zalazila, majka ju je sama videla s ulice, već u najotmenijim radnjama u če-

tvrti Salamanka. Gospođa Berg je nosila preskupu, firmiranu odeću. Italijansku i francusku, rekla je moja majka, koja je pak obožavala buvljake i ulične tezge, kao i sniženja, naravno, pa je često kupovala stvari koje je potom morala da prepravlja i prilagođava svojoj građi, što je sve radila sama.

A kad je reč o novcu koji je gospođa Berg trošila za parfeme i svakojake pomade, to se ne da ni izračunati, jednom ju je srela u luksuznoj parfimeriji na uglu, u koju je moja majka ulazila samo kad je tražila nešto posebno, budući da je kozmetičke proizvode najčešće kupovala u drogerijama, gde su bili daleko jeftiniji a jednako efikasni, prema njenom mišljenju; tu u toj parfimeriji sopstvenim očima se uverila koliko je krema i parfema trošila naša komšinica. Kao prvo, vlasnica parfimerije bila je izuzetno ljubazna prema njoj, skoro snishodljiva, što je uobičajeno za trgovce kad uslužuju svoje najbolje mušterije, a sudeći po onome o čemu su razgovarale, videlo se da se gospođa Berg dobro razume u sve te proizvode. Od ove vrste imam još samo malo, od ove još imam, da, ali mi zato ova treba... To je izgovarala gospođa Berg, a vlasnica joj je, na kraju, uvek poklanjala pregršt promotivnih uzoraka, što mojoj majci, naravno, nikad nije činila. Mada jednom ipak jeste, jednog dana vlasnica parfimerije dala je i mojoj majci kesu s promotivnim uzorcima. Ali zahvaljujući gospođi Berg, to treba napomenuti, priznala je majka.

Gospođa Berg je, u jednom trenutku, primetila moju majku u parfimeriji i srdačno ju je pozdravila, pošto je vrlo fina, to moja majka nikad nije osporavala, pa je, nakon što je platila sve svoje kreme i oprostila se od vlasnice, rekla:

– Lola, poklonite neki od promotivnih uzoraka gospođi, ona mi je komšinica.

Pa je namignula mojoj majci, ali ne onako prostački kako to čine mnogi, već brzo i nežno, objasnila je majka, pošto je moja sestra

Teresa, koja se bezrezervno divila gospođi Berg i smatrala je uzorom elegancije, pitala začuđena:

– Stvarno ti je namignula?

Lola se prema mojoj majci sasvim drugačije ponašala nego kad je usluživala gospođu Berg. S mojom majkom je bila škrta na rečima i rezervisana – „uvek je bila takva“, rekla je moja majka – ali nije se usudila da ne poslušna gospođu Berg, plašeći se da je posle ne pita za to, pa je dala mojoj majci čak tri besplatna uzorka kreme poznatog i odličnog francuskog proizvođača i dve male probne bočice parfema, moja majka još koristi te kreme jer je štedljiva s njima, kombinuje ih sa svojim uobičajenim pomadama koje kupuje u drogeriji. I ma koliko bila sumnjičava prema skupim kremama, poklon ju je oduševio.

Tako se završio govor moje majke protiv gospođe Berg, dvosmišleno, uz prizvuk divljenja i zahvalnosti.

Možda sam baš tog dana, nakon pitanja upućenog majci, shvatio koliko se Teresa divi našoj susedki. Moju sestru nije očaravala predanost gospođe Berg sinovima kao mene, već upravo ono što je majka prvo kritikovala, njen način oblačenja. Čuo sam kako moja sestra ushićeno hvali eleganciju i stil gospođe Berg, da bi, kad poraste, volela da bude kao ona, ponekad ju je čak i oponašala, što su bez sumnje radile i druge devojčice iz komšiluka, zato što je gospođa Berg bila uzor svima.

U glavi sam najednom povezoao majčinu primedbu – u vezi sa trošenjem na odeću i kozmetičke proizvode – sa svim pređašnjim sestrinim pričama, potkrepljenim dodatno i njenim pitanjem o namigivanju gospođe Berg, što se Teresi činilo kao nemoguće, i shvatio da mi se gospođa Berg dopadala delom i zbog odeće koju je nosila, zbog divnih i skupih materijala koji su je obavijali i pripijali se uz njeno telo kao da su krojeni i šiveni upravo za nju. Do tada nisam obraćao pažnju na njenu odeću, ali u tom maglovitom

periodu majčinih i sestrih komentara, u meni se začela neka vrsta bolesne opsesije haljinama gospođe Berg.

Naročito leti. Vrućina je susetki pružala priliku da prošeta u laganim tkaninama i smelim krojevima koji su njeno telo činili neodoljivo privlačnim, i to ne samo meni, siguran sam. Gospođa Berg je bila visoka i lepo građena žena, oblog, obdarenog tela, izrazito plave kose, verovatno farbane – „sigurno je ofarbana“, govorila je majka, „mada joj je put kao kod plavuše, mora da je bila plava kad je bila mala“, zaključivala bi. Koža joj je na početku leta bila bela kao sir. Ali postepeno bi preplanula. Nikad je nisam video sasvim pocrnelu, ili zato što koža nije mogla mnogo da joj potamni ili zato što se nije izlagala suncu. Rođena je na moru, između Barselone i Taragone, u selu koje je leti puno turista, i tamo je upoznala Markusa Berga. Već u to vreme Markus Berg je u Madridu imao stan koji mu je ujedno bio i kancelarija, oduvek sam mislio da je bio u samom centru, u Ulici Major ili Arenal. A možda mi je i Pedro Berg to rekao.

Lepršave letnje haljine gospođe Berg dovodile su me do ludila. Izlazila je rano ujutru, koristeći sate kad toplota još ne bi zavladała vazduhom i još se moglo lagodno hodati trotoarima pod hladovinom, obilazila prodavnice, svraćala na pijacu, a oko njenog tela već su se vijorili šifon ili svila njenih haljina; te haljine kojima su se divile sve žene iz kraja – a od nekog trenutka, takođe i ja – nisu se čuvale za posebne prilike, čak ni za večernje izlaske. Gospođa Berg oblačila ih je od samog jutra. I kod kuće ih je nosila, to sam dobro znao, dok je šila ili peglala ili sređivala ormare, što su bili njeni glavni poslovi, koliko sam mogao da zaključim, budući da je imala ženu koja je kuvala i čistila, a dolazila je samo pre podne.

Najviše sam uživao gledajući gospođu Berg dok šije. Pored nju joj je stajala velika korpa neopeglanog veša, muškog uglavnom,

mahom košulja, i uvek je spajala rasparane šavove, ušivala dugmad, popravljala ako je nešto pocepano. Potom bi odlagala popravljenu odeću u drugu korpu, plitku, nalik poslužavniku – smeštenu na stolici pored – i zadovoljno je posmatrala onako složenu, spremnu, dakako, za peglanje.

Priželjkivao sam da i moja odeća prođe kroz prste gospođe Berg kako bih mogao da osetim njihove otiske na sebi. Nešto od njenog mirisa mora da je prešlo na odelo njenih sinova. Uživao sam da gledam kako premeće mušku odeću među prstima, pomno je promatrajući u potrazi za rašivenim delom, otpalim dugmetom. Dok su prelazile preko odeće, oči gospođe Berg su je činile svojom, prisvajale je, i dao bih sve da sam mogao da budem na mestu te odeće. Šivenje i popravljanje bile su potpuno prirodne radnje za nju, pa je mogla da priča ne prekidajući rad. Velike brige koje su joj sinovi zadavali kazivala je dok je posmatrala, ispitala odeću, ubadala iglu u tkaninu i vadila je iz nje, dok je uvlačila konac u iglu, makazama ga potom sekla. Bila je zaista zabrinuta zbog Haimeovog ispita ili Huanovih drugova ili Pedrovih tajni, ali je nastavljala da šije, a ja sam pomišljao da je šivenje umiruje, da se, kad je okružena odećom sinova, kad je popravlja i sređuje uvek iznova i iznova, gospođa Berg oseća korisno, svrsishodno, moćno.

Ali iako je bila veoma zabrinuta za sinove, iako je svuda videla samo probleme i opasnosti, gospođa Berg je izgledala srećno. Iz Pedrove sobe čuli bismo je kako pevuši u hodniku dok sređuje ormar s posteljinom. Pevala je, osmehivala se i smejala uprkos nemiru koji je nosila u sebi i o kom bi mi govorila kad god bi joj se ukazala prilika.

Jednog vrelog letnjeg jutra, popeo sam se na krov zgrade sa dva mlađa brata Berg, Pedrom i Migelom. Ne sećam se šta smo namerali da radimo, samo znam da smo videli crevo u uglu i odlučili da